

Eleonora Gonda-Soroczyńska

Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

INNOWACYJNY KLASTER ZDROWIE I TURYSTYKA ELEMENTEM WSPÓŁPRACY NA RZECZ ROZWOJU TURYSTYKI UZDROWISKOWEJ W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM

Streszczenie: W opracowaniu omówiono innowacyjny klaster Zdrowie i Turystyka „Uzdrowiska – Perły Polski Wschodniej”, stanowiący element współpracy na rzecz rozwoju turystyki uzdrowiskowej w województwach świętokrzyskim i podkarpackim. Klaster turystyczny jako oryginalna koncepcja zintegrowanego zarządzania obszarem stanowi przestrzenną koncentrację przedsiębiorstw, instytucji i organizacji, wzajemnie powiązanych rozbudowaną siecią relacji opartych na wspólnej trajektorii rozwoju (np. technologicznej, wspólnych rynkach docelowych itd.), jednocześnie konkurujących i kooperujących w pewnych aspektach działania. Klastry w Polsce to również ważny element polityki regionalnej, ponadregionalnej, skuteczny instrument wspierania rozwoju obszaru, umożliwiający trwałe podniesienie konkurencyjności i innowacyjności lokalnej gospodarki.

Słowa kluczowe: klaster, turystyka uzdrowiskowa, współpraca, innowacyjność, zintegrowane zarządzanie obszarem.

1. Wstęp

Termin *tone cluster* (grono, wiązka dźwięków) został wprowadzony przez H.D. Cowella (1931 r.). W latach 50. XX wieku termin klaster stał się terminem powszechnie stosowanym w teorii muzyki współczesnej. Klaster w znaczeniu popularnym rozumiany jest jako skupisko, koncentracja, zgromadzenie w przestrzeni elementów będących efektem ścisłej współpracy bardzo różnych podmiotów (gromada – zbiór, czyli wielkość elementów mających wspólne cechy, pochodzących z jednego pnia). Jako pierwszy w ten sposób to zjawisko nazwane klastrem opisał w 1990 r. M.E. Porter z Harvard Business School. Najstarszym i najsłynniejszym na świecie klastrem jest amerykańska Dolina Krzemowa – Silicon Valley (1912 r. – początek, wynalezienie wzmacniaczy przez Lee, 1938 r. – powstanie firmy Hewlett-Packard, 1955 r. – powstanie laboratorium półprzewodników i innych małych przedsiębiorstw zajmujących się mikroelektroniką i informatyką). Obecnie na powierzchni 300 mil kwadratowych od Palo Alto po San José w Kalifornii działa ponad 6 tys. firm zatrud-

niających ponad 1 mln osób. Stanowią one klastry technologiczne z dużą mobilnością pracowników, zmieniających co 2-3 lata pracodawcę. W tym przypadku bardzo czytelna jest skuteczność przepływu informacji i wiedzy między członkami klastra [Szultka 2004, s. 24]. Można spotkać różnego typu klastry funkcjonujące w świecie, jak np. klastry medialne w Lipsku.

Klaster to celowo utworzona grupa przedsiębiorstw powiązanych funkcjonalnie w celu osiągnięcia wartości dodanej w wyniku synergii działań gospodarczych i organizatorskich, których przedmiotem jest projektowanie wspólnych wizji, misji, strategii marketingowych, koordynowanie polityki pozyskiwania kapitału, kształtowanie relacji z władzami lokalnymi, otoczeniem politycznym, samorządowym i społecznym [Grzybowski, Rużić 2004, s. 41].

W Polsce badania nad klastrami rozpoczęły się jeszcze w XX wieku, jednak dopiero w 2002 r. nabrały one właściwego tempa. Wówczas Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową rozpoczął realizację dużego grantu, przyznanego przez Komitet Badań Naukowych. Sformułowano definicję klastra, która powszechnie przywoływana w naszym kraju brzmi: klaster to przestrzenna koncentracja przedsiębiorstw, instytucji i organizacji, wzajemnie powiązanych rozbudowaną siecią relacji o formalnym i nieformalnym charakterze, opartych na wspólnej trajektorii rozwoju (np. technologicznej, wspólnych rynkach docelowych itd.), jednocześnie konkurujących i kooperujących w pewnych aspektach działania. Klastry traktowane są w Polsce również jako ważny element polityki regionalnej, ponadregionalnej, skuteczny instrument wspierania rozwoju obszaru, umożliwiający trwałe podniesienie konkurencyjności i innowacyjności lokalnej gospodarki. Współcześnie są one innowacyjnym wyzwaniem dla Polski [Szultka 2004, s. 31]. Funkcjonowanie nowoczesnej gospodarki turystycznej w Polsce wymaga zastosowania nowych rozwiązań organizacyjnych. Do takowych zaliczyć można klaster turystyczny, będący oryginalną koncepcją zintegrowanego zarządzania obszarem [Stasiak 2005, s. 333, 335].

2. Ujęcie problemu

Opracowanie stanowi próbę rozpoznania i oceny innowacyjnego klastra turystycznego Zdrowie i Turystyka „Uzdrowiska – Perły Polski Wschodniej”, funkcjonującego od 2009 r., a stanowiącego element współpracy na rzecz rozwoju turystyki uzdrowiskowej w Polsce wschodniej. Klaster ten obejmuje podmioty z dwu województw, tj. z województwa świętokrzyskiego i województwa podkarpackiego. W klastrze uczestniczą 4 gminy podkarpackie (Iwonicz-Zdrój, Rymanów, Horyniec-Zdrój, Solina) i 2 gminy świętokrzyskie (Busko-Zdrój i Solec-Zdrój). Wszystkie wymienione gminy dysponują dużym potencjałem turystycznym, zwłaszcza uzdrowiskowym (rozwinięta infrastruktura uzdrowiskowa). Walory przyrodnicze i krajobrazowe wskazanych gmin-uczestników klastra turystycznego właściwie wyeksponowane mogą upowszechnić pozytywny wizerunek uzdrowisk Polski wschodniej, usprawnić

wymianę doświadczeń, upowszechnić najlepsze praktyki współpracy klastrowej, a także promować ideę klasteringu.

3. Najważniejsze cechy charakteryzujące klastry

Klaster to skomplikowany system, składający się z wielu podmiotów i różnorodnych powiązań, interakcji między nimi. Do najważniejszych cech charakteryzujących klastry należą: lokalna koncentracja firm; przynależność firm do tej samej branży lub kilku powiązanych ze sobą branż; współpraca z władzami lokalnymi; wytworzenie specyficznej tożsamości klastra; ukierunkowanie rozwoju; silne powiązania pomiędzy uczestnikami klastra; współpraca firm z ośrodkami badawczo-rozwojowymi i naukowymi; synergia efektów współpracy [Norin 2003, s. 16-17].

- Lokalna koncentracja firm – najczęściej na niewielkim obszarze skupiona jest znaczna liczba przedsiębiorstw. Z reguły są to małe i średnie podmioty, choć znane są przypadki klastrów tworzących się wokół jednej dużej firmy. Klastry, mimo że przestrzennie powiązane z jednostkami administracyjnymi, mają granice „otwarte”, tzn. ich członkiem może być też podmiot „z zewnątrz”, zlokalizowany nawet w znacznej odległości (dotyczy to zwłaszcza zaplecza naukowego).
- Przynależność firm do tej samej branży lub kilku powiązanych ze sobą branż – klaster skupia różnorodne podmioty bezpośrednio lub pośrednio związane z jego tematyką. Istotą koncentracji jest komplementarność, wzajemne uzupełnianie się [Porter 1998, s. 80].
- W klastrze tym funkcjonują nie tylko przedsiębiorstwa związane z głównym nurtem działalności (wytwarzaniem „firmowych” produktów), ale także wiele firm zaplecza, świadczących usługi dla biznesu (administracja, prawo, finanse, marketing, zarządzanie), bez których główni gracze klastra nie mogliby sprawnie funkcjonować.
- Współpraca z władzami lokalnymi – jest równie istotna jak kooperacja z nauką. To przede wszystkim od samorządów zależą warunki, w jakich funkcjonuje i rozwija się klaster. Ze środków publicznych finansowana jest rozbudowa znacznej części infrastruktury gospodarczej: drogi, uzbrojenie terenów inwestycyjnych, telekomunikacja itd. Jednym z motorów rozwoju klastra powinna być rozbudowa partnerstwa publiczno-prywatnego. Wytworzenie specyficznej tożsamości klastra, w tym respektowanej przez jego uczestników wewnętrznej kultury organizacyjnej oraz systemu identyfikacji wizualnej, promowanie i używanie wspólnego znaku towarowego.
- Ukierunkowanie rozwoju – rozwój klastra sprzyja wzrostowi specjalizacji funkcjonujących na danym terenie przedsiębiorstw i instytucji oraz wpływa na kształtowanie monokultury gospodarczej. Daje to liczne korzyści (np. skali i zakresu, podziału pracy), stwarza jednak także niebezpieczeństwo wystąpienia głębszego kryzysu w okresach dekonunktury w danej gałęzi gospodarki.

- Silne powiązania pomiędzy uczestnikami klastra – związki te mają bardzo zróżnicowany i wielokierunkowy charakter. Wszyscy uczestnicy klastra konkurują ze sobą, ale jednocześnie i współpracują. Kooperacja dotyczy nie tylko oczywistego współdziałania w procesie produkcji i dystrybucji (dostawcy, poddostawcy, kontrahenci, hurtownicy itd.), ale także przyjaznych kontaktów między samymi konkurentami. Służą one m.in. wzajemnej pomocy, wymianie wiedzy, doświadczeń, wspólnemu rozwiązywaniu problemów, znoszeniu barier rozwoju, wspieraniu się, uczeniu itd. Są to spotkania o charakterze zarówno formalnym (np. w ramach branżowych stowarzyszeń), jak i nieformalnym (np. prywatne, indywidualne kontakty między przedsiębiorcami) – zawsze jednak opierają się na wzajemnym zaufaniu i dążeniu do osiągnięcia wspólnego celu.
- Współpraca firm z ośrodkami badawczo-rozwojowymi i naukowymi – ściśle powiązanie świata biznesu ze światem nauki jest jedną z najważniejszych cech klastrów, umożliwia bowiem dostęp do wyników badań naukowych i transfer innowacji. Dotyczy to nie tylko wdrażania nowych technologii czy innowacyjnych produktów, ale także tworzenia skutecznych rozwiązań organizacyjno-prawnych, rozwijania marketingu, dystrybucji, wzornictwa itd. Uczelnie i ośrodki badawcze umożliwiają też prowadzenie określonych badań rynkowych na potrzeby współpracujących firm oraz kształcenie wysoko kwalifikowanych pracowników, często w bardzo wąskich dziedzinach (studia wyższe, kursy doszkalające itp.). Wszystko to sprawia, że przedsiębiorstwa innowacyjne w sposób mniej lub bardziej spontaniczny koncentrują się wokół wyspecjalizowanego ośrodka naukowo-badawczego, który zapewni im bezpośredni dostęp do najnowszej wiedzy.
- Synergia efektów współpracy – dyfuzja wiedzy, współpraca z władzami lokalnymi oraz przyjazna rywalizacja przedsiębiorstw multiplikują efektywność działań wszystkich członków klastra: obniżają koszty produkcji, promocji, dystrybucji, sprzyjają wzrostowi konkurencyjności, zarówno poszczególnych firm, jak i całej branży, ułatwiają pozyskiwanie środków finansowych z budżetu lokalnego, państwa czy Unii Europejskiej.
- W prawidłowej interpretacji klastra niezbędne jest zrozumienie uwarunkowań historycznych związanych z terytorialną współpracą podmiotów prowadzących podobną działalność branżową [Stasiak, Włodarczyk 2003, s. 36].

4. Klaster turystyczny uzdrowisk Polski wschodniej jako oryginalna koncepcja zintegrowanego zarządzania obszarem

Innowacyjny klaster turystyczny Zdrowie i Turystyka „Uzdrowiska – Perły Polski Wschodniej” stanowi oryginalną koncepcję zintegrowanego zarządzania obszarem. Ma on charakter usługowy. Służyć ma rozwojowi usług lecznictwa i turystyki uzdrowiskowej. Wiąże się ściśle z ekoturystyką, turystyką aktywną i kulturową. W ramach

klastera chodzi o wykreowanie kompleksowych i innowacyjnych produktów turystycznych, o wypromowanie wspólnych produktów i samego klastera.

Klaster ten powstał na mocy porozumienia z dnia 5 czerwca 2009 r., z inicjatywy przedsiębiorców i samorządów gminnych z 5 gmin uzdrowiskowych województwa podkarpackiego i województwa świętokrzyskiego (gmina Iwonicz-Zdrój, gmina Rymanów, gmina Horyniec-Zdrój, gmina Solina, miasto i gmina Busko-Zdrój, gmina Solec-Zdrój). Przystąpiły do niego również 2 uczelnie, tj. Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu i Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie, a także 2 jednostki o charakterze doradczym, tj. Centrum Wspierania Biznesu Sp. z o.o. w Rzeszowie oraz Stowarzyszenie Promocji Przedsiębiorczości w Rzeszowie. Koordynatorem tego przedsięwzięcia jest Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie. Inicjatywa jest finansowana z unijnego programu operacyjnego „Rozwój Polski Wschodniej”. Ogółem współpracują ze sobą 23 podmioty (przedsiębiorstwa uzdrowiskowe, gminy uzdrowiskowe, uczelnie wyższe i podmioty okołobiznesowe). W grupie przedsiębiorstw z województwa podkarpackiego znajdują się: Uzdrowisko Iwonicz SA, Uzdrowisko Rymanów SA, Sanatorium Sanvit Sp. z o.o. – Iwonicz Zdrój, Sanatorium Górnik – Iwonicz-Zdrój, Energetyk SPA Sp. z o.o., Centrum Rehabilitacji Rolników KRUS – Iwonicz-Zdrój, Centrum Rehabilitacji Rolników KRUS – Horyniec-Zdrój, Biuro Podróży i Turystyki RESTUR – Rzeszów, Ośrodek Wypoczynkowy Rudawka – Rymanów. Do grupy przedsiębiorstw z województwa świętokrzyskiego należą tylko 2 podmioty: Uzdrowisko Busko-Zdrój SA, Sanatorium Uzdrowiskowe Nida Zdrój Sp. z o.o. – Busko-Zdrój. Zdecydowanie przeważa liczba podmiotów z województwa podkarpackiego.

Głównym celem klastera jest podejmowanie wspólnych działań w procesach gospodarczych z wykorzystaniem innowacji pomiędzy współpracującymi podmiotami. Twórcom i założycielom klastera zależy na stworzeniu sieci współpracy, która pozwoli na osiągnięcie efektu synergii w rezultacie połączenia i wykorzystania potencjału osób, przedsiębiorstw, uczelni wyższych, jednostek naukowo-badawczych, instytucji otoczenia biznesu oraz władz samorządowych i państwowych do transferu i dyfuzji wiedzy. Zadaniem klastera jest utworzenie platformy współpracy dla jego uczestników w celu realizacji wspólnych projektów finansowanych ze środków własnych, środków i funduszy europejskich oraz innych funduszy krajowych i zagranicznych, przeznaczonych szczególnie na: badania naukowe, wspólne projekty inwestycyjne, działania związane z rozwojem nowoczesnych technologii, a także promocję marki klastera, jego produktów i usług.

Działania klastera są wspierane przez Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013, oś priorytetowa I. Nowoczesna gospodarka, działanie 1.4. Promocja i współpraca, komponent 2. Współpraca, obszar 2.2. Tworzenie i rozwój klastrów (umowa o dofinansowanie projektu z dnia 30.12.2009 r. nr PO PW 01.04.03-00-009/09-00, dla którego instytucją pośredniczącą jest Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości w Warszawie). Program ten służyć ma rozwojowi makroregionu wschodniej Polski, wykorzystując potencjał przedsiębiorstw miejscowości i gmin

uzdrowiskowych oraz konkurencyjną współpracę. Busko-Zdrój i Solec-Zdrój wykazują duży potencjał turystyczny, w tym uzdrowiskowy. Mają dobrze rozwiniętą infrastrukturę uzdrowiskową. W Busku-Zdroju wymienić należy obiekty sanatoryjne (Sanatorium Uzdrowiskowe Marconi (170 miejsc), Sanatorium Włókniarz (480 miejsc), Szpital Uzdrowiskowy Krystyna (320 miejsc), Sanatorium Uzdrowiskowe Rafał (178 miejsc), Sanatorium Uzdrowiskowe Nida-Zdrój (190 miejsc), Sanatorium Willa Zielona (34 miejsca), Sanatorium Uzdrowiskowe Mikołaj (85 miejsc), Sanatorium Uzdrowiskowe Bristol (57 miejsc), Sanatorium Obłęgorek (50 miejsc), Sanatorium Uzdrowiskowe & Hotel Słowacki SPA (90 miejsc), Sanatorium Stefan (60 miejsc); Sanatorium Uzdrowiskowe Astoria (58 miejsc), Szpital Dziecięcy Kompleksowej Rehabilitacji „Górka” (164 miejsca), 21 Wojskowy Szpital Uzdrowiskowo-Rehabilitacyjny (320 miejsc), Ośrodek Rekreacyjno-Wypoczynkowy Przystań (17 miejsc), pensjonaty, hotele. W infrastrukturze uzdrowiskowej na uwagę zasługuje również sala koncertowa (170 miejsc) usytuowana w budynku Sanatorium Marconi, park zdrojowy z muszlą koncertową i fontanną, Kaplica Zdrojowa św. Anny. W Solcu-Zdroju, świętokrzyskiej wsi, wymienić należy: obiekty NZOZ Uzdrowisko Solec-Zdrój (ok. 200 miejsc), Sanatorium Jasna (90 miejsc), Sanatorium Świt (85 miejsc), nowoczesny, ekskluzywny Hotel SPA Malinowy Zdrój (186 miejsc), amfiteatr, uzdrowiskowy zakład przyrodolecznicy, uzdrowiskowy zakład fizykoterapii, park zdrojowy. Obie te miejscowości są jedynymi uzdrowiskami w województwie świętokrzyskim.

Efekt synergiczny w konkurencyjnej współpracy podmiotów w ramach klastra turystycznego ma ułatwić jego uczestnikom dostęp do zasobów (usług, materiałów, technologii), do wzajemnego uzupełniania się w realizacji określonych funkcji, do wzrostu konkurencyjności i prestiżu podmiotów klastrowych. Klastrer dąży do upowszechnienia pozytywnego wizerunku uzdrowisk wschodniej Polski. Dba o to, by dokonywana była wymiana doświadczeń, by upowszechniano najlepsze praktyki współpracy klastrowej. Uzdrowiskowa inicjatywa klastrowa stanowi jedną z pierwszych inicjatyw tego typu o zasięgu ponadregionalnym [Stasiak 2005, s. 229-234]. Wszelkie działania w trakcie realizacji projektu powinny pozwolić na wypracowanie zbioru modelowych, konkurencyjnych rozwiązań. Winny być one tak dopracowane, by można je było zastosować na terenie różnych gmin uzdrowiskowych, zwłaszcza zlokalizowanych we wschodniej Polsce. Autorom klastra zależy przede wszystkim na tym, aby uzdrowiska stały się ośrodkami rozwoju gospodarczego, nie tylko lokalnego, lecz również regionalnego i ponadregionalnego.

Twórcy klastra pragną, aby w klastrze uczestniczyli nie tylko przedsiębiorcy świadczący usługi uzdrowiskowe, lecz także szeroko rozumiane usługi turystyczne w zakresie różnorodnych kategorii turystyki, a także samorządy lokalne i organizacje pozarządowe, działające na rzecz rozwoju turystyki i rozwoju regionalnego. W procesie stopniowej integracji uczestników klastra, w rezultacie dobrej wzajemnej komunikacji, ułatwionej dzięki informatycznej platformie komunikacyjnej, osiągnięta winna zostać bliskość społeczna. To ona zapewne spowoduje podwyższenie

kapitału relacyjnego uczestników klastra. W wyniku ukształtowania innowacyjnych, zintegrowanych produktów turystycznych i ich wypromowania na rynku krajowym i zagranicznym istnieje duże prawdopodobieństwo pojawienia się nowego popytu i nowych źródeł dochodów dla mieszkańców miejscowości uzdrowiskowych wschodniej Polski, które spowodują ożywienie gospodarcze tego obszaru, wykorzystując przede wszystkim wewnętrzne, endogeniczne źródła jego rozwoju.

5. Strategia promowania podmiotów z branży uzdrowiskowej i turystycznej

Innowacyjny Klaster Zdrowie i Turystyka „Uzdrowiska – Perły Polski Wschodniej” ma pomóc rozwijać turystykę w uzdrowiskach województwa podkarpackiego i świętokrzyskiego. Chce wypromować uzdrowiska z regionu wschodniej Polski. Działa już biuro klastra, które zachęca do współpracy nowe podmioty z branży turystycznej i uzdrowiskowej. Organizatorzy podkreślają znaczne zainteresowanie nowym przedsięwzięciem. Gminy, uzdrowiska oraz uczelnie wyższe bardzo chętnie nawiązują współpracę i przystępują do porozumienia.

Do końca 2010 r. ma zakończyć się opracowanie strategii promowania podmiotów z branży uzdrowiskowej i turystycznej. Zarządzający nimi mają zdobyć profesjonalną wiedzę, w jaki sposób rozwijać swoją działalność, jak pozyskać klientów, jak współpracować z innymi podmiotami. Zainteresowanie dołączeniem do projektu jest coraz większe. Początkowo klaster zrzeszał kilkanaście podmiotów. Sukcesywnie dołączają nowe podmioty zainteresowane współpracą w sieci klastrowej. Ostatnio do klastra przystąpiła gmina Solina. Współpraca odbywać będzie się dzięki informacyjnej platformie komunikacyjnej. Podmioty skupione w klastrze „Uzdrowiska – Perły Polski Wschodniej” rozpoczynają kolejny etap kampanii promującej ten sektor gospodarki. W jej ramach odbędzie się m.in. kilka seminariów. Pojawią się również reklamy w prasie ogólnopolskiej. W międzyczasie odbyły się także wyjazdy studyjne dla koordynatorów klastra do uzdrowisk Europy Środkowej, m.in. w Niemczech, Austrii i Czechach. Istotne spostrzeżenia zamierza przenieść się na grunt Polski. Ma być również dopracowana dokładna strategia promocji klastra. W styczniu 2011 r. ma zostać powołane Centrum Badań i Analiz Społeczno-Gospodarczych Klasteringu, którego celem będzie wspieranie działalności klastra. Jednym z najważniejszych jego produktów ma być nowoczesna platforma komunikacyjna, stanowiąca przepis na sukces promocyjny walorów turystycznych na wschodzie kraju, za pomocą której mają się komunikować wszyscy członkowie. Dzięki tej platformie komunikacyjnej zamieszczonej na stronie internetowej możliwa będzie m.in. rezerwacja miejsc w sanatorium, kontakt pomiędzy uczestnikami klastra, łączność z przyszlými klientami przez wirtualne biuro turystyczne. Wszyscy członkowie klastra, w tym m.in. sanatoria i współpracujące z nimi lokale gastronomiczne, będą mieć własne serwisy stanowiące integralną część platformy. Każdy serwis będzie mógł zawierać np. sklep

internetowy, galerię zdjęć, system ankiet oceniających dany podmiot. Platforma informatyczna stanowić będzie narzędzie komunikacji pomiędzy członkami klastra i podmiotami zewnętrznymi. Te wszystkie działania mają na celu stworzenie oferty turystycznej odpowiadającej potrzebom coraz bardziej wymagającego turysty oraz skuteczniejszej promocji, służącej nie tylko zwiększeniu liczby przyjeżdżających turystów, ale i poprawie życia mieszkańców. Na uwagę zasługują odbywające się spotkania Rady Klastra IKZiT „Uzdrowiska – Perły Polski Wschodniej” (dotychczas 10 takich spotkań). Ostatnie spotkanie Rady Klastra odbyło się 30 września 2010 r. w Rzeszowie. Głównymi tematami były zagadnienia dotyczące przedstawienia wyników analizy diagnostycznej oraz prezentacja możliwości aplikowania o środki z funduszy strukturalnych. Zdaniem samorządowców ustawa o uzdrowiskach hamuje rozwój tych miast. Zakazuje ona np. stawiania masztów przekaźnikowych telefonii komórkowej w strefach A miejscowości uzdrowiskowych. W związku z powyższym nie działają tam należycie telefony komórkowe, ponieważ nie ma zasięgu. Jeśli ustawa uzdrowiskowa nie zostanie zmieniona, na obszarach chronionych miejscowości uzdrowiskowych w niedalekiej przyszłości przede wszystkim nie będzie działał mobilny Internet, a tym samym internetowa platforma komunikacyjna.

6. Upowszechnianie idei klasteringu w obszarze szeroko pojętej działalności związanej z lecznictwem i turystyką

Dnia 16 września 2010 r. w pensjonacie „Sanato” w Busku-Zdroju odbyło się spotkanie seminaryjne związane z realizacją projektu Innowacyjny Klaster Zdrowie i Turystyka „Uzdrowiska – Perły Polski Wschodniej”, którego głównym zadaniem było zwiększenie atrakcyjności jego członków i przyciągnięcie nowych turystów. Gmina Busko-Zdrój uczestniczy w projekcie od samego początku. Busko-Zdrój jest kolejnym już miejscem (po Rymanowie, Iwoniczu i Solinie), gdzie odbyło się seminarium promujące ideę klasteringu. Spotkania organizowane są przez koordynatora projektu, tj. Wyższą Szkołę Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie. Uczestniczą w nich przedstawiciele społeczności gmin uzdrowiskowych. W buskim spotkaniu udział wzięli przedstawiciele branży turystycznej, uzdrowiskowej oraz osoby związane z życiem społecznym i gospodarczym gminy (m.in. prezes Uzdrowiska Busko-Zdrój SA, prezes Sanatorium Nida-Zdrój, prezes Stowarzyszenia Ziemia Buska, właściciel Zakładu Rehabilitacyjno-Uzdrowiskowego Natura). Gminę Busko-Zdrój reprezentował zastępca burmistrza i wiceprzewodniczący rady klastra. Podczas spotkania szczególnie akcentowane były korzyści wynikające z przynależności do klastra oraz zasady uczestnictwa w tym przedsięwzięciu. Analiza problemów pomogła także w zdefiniowaniu przedsięwzięć, które dany podmiot mógłby zrealizować za pomocą klastra. W drugiej części spotkania odbyły się warsztaty strategiczne. Ich celem była diagnoza problemów, z jakimi borykają się podmioty z branży turystycznej działające w gminie Busko-Zdrój, oraz określenie obszarów współpracy uczest-

ników klastra. Całościowe efekty pracy seminarium i warsztatów zostaną wykorzystane do budowy strategii rozwoju klastra. Teoretycznie winna być ona opracowana do końca 2010 r. Zarówno to seminarium, jak i warsztaty były okazją do wymiany poglądów, doświadczeń i omówienia wspólnych celów. Zaliczyć je można do kolejnego z etapów realizacji projektu. W dniu 20 września 2010 r. w Solcu-Zdroju, a dokładnie w „Malinowym Źroju”, odbyło się spotkanie przedstawicieli klastra i lokalnych społeczności z gminy Solec-Zdrój. Zdiagnozowano najbardziej istotne potrzeby z różnych dziedzin: kulturalnych, promocyjnych, ochrony środowiska, zmian mentalnościowych, również z dziedziny finansowej, służące rozwojowi uzdrowiska. Przedstawiciele klastra po spotkaniu mają nadzieję, że m.in. dzięki klastrowi uda się we wszystkich tych dziedzinach osiągnąć sukces.

W najbliższym czasie w ramach projektu Innowacyjny Klaster Zdrowie i Turystyka „Uzdrowiska – Perły Polski Wschodniej” odbędzie się kolejnych 6 seminariów promocyjno-informacyjnych, upowszechniających ideę klasteringu. Miejscem najbliższego spotkania w Busku-Zdroju będzie Hotel Gromada, a w Solcu-Zdroju Sanatorium Świt. Na uwagę zasługuje także pierwsze seminarium naukowe, które odbyło się 18 listopada 2010 r. Jego głównym punktem była „Analiza diagnostyczna uzdrowisk i gmin uzdrowiskowych z Polski Wschodniej, a w szczególności ich potencjału produktowego i systemu komunikacji rynkowej oraz poziomu innowacyjności”.

Jeszcze w listopadzie 2010 r. zaplanowane są spotkania w gminach uzdrowiskowych u podmiotów niebędących dotychczas członkami klastra. Ich głównym celem będzie upowszechnianie idei klasteringu w obszarze szeroko pojętej działalności związanej z lecznictwem i turystyką. Spotkania te mają tworzyć okazję do wnikliwego zapoznania się z zasadami funkcjonowania klastra, obszarami współpracy podmiotów wewnątrz klastra, korzyściami wynikającymi z przynależności do klastra. W ramach tychże spotkań przewidziane są zajęcia warsztatowe, które służyć mają określeniu celów strategicznych w ramach wyodrębnionych obszarów rozwoju strategicznego. Zadaniem uczestników warsztatów będzie określenie celów, które powinny zostać osiągnięte przez klaster w wyznaczonej perspektywie strategicznej.

7. Podsumowanie

Uzdrowskowa inicjatywa klastrowa stanowi jedną z pierwszych inicjatyw tego typu o zasięgu ponadregionalnym. Wszelkie działania w trakcie realizacji projektu winny prowadzić do wypracowania zbioru modelowych, konkurencyjnych rozwiązań, które możliwe byłyby do zastosowania w innych gminach uzdrowiskowych, zwłaszcza wschodniej Polski. W działaniach klastrowych chodzi głównie o to, by uzdrowiska stały się ośrodkami rozwoju gospodarczego, nie tylko lokalnego, lecz również regionalnego i ponadregionalnego. Aktorem klastra zależy także na ożywieniu gospodarczym wschodniej Polski przy wykorzystaniu przede wszystkim wewnętrznych, endogenicznych źródeł rozwoju. Kształtując innowacyjne, zintegrowane produkty

turystyczne, promując je na rynku krajowym i zagranicznym, spowodować można nowy popyt i nowe źródła dochodów dla mieszkańców miejscowości uzdrowiskowych. Wraz ze stopniową integracją uczestników klastra, w efekcie dobrej, wzajemnej komunikacji, usprawnionej poprzez informatyczną platformę, istnieje szansa na osiągnięcie bliskości społecznej, która spowodować może podwyższenie kapitału relacyjnego uczestników klastra.

Literatura

- Grzybowski M., Rużić D., *Aktywizacja regionów o wysokim bezrobociu strukturalnym po akcesji Polski do Unii Europejskiej poprzez kreowanie klastrów przemysłowo-usługowych*, [w:] *Unia Europejska. Kto zyskał, a kto traci?*, Międzynarodowa Konferencja Naukowa, 16 grudnia 2004 r., Olsztyńska Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego, Olsztyn 2004.
- Norin S., *Tourism Clustering & Innovation. Paths to Economic Growth & Development*, ETOUR, Stockholm 2003.
- Porter M.E., *Clusters and the new economics of competition*, „Harvard Business Review” vol. 76, Issue 6, Nov/Dec 1998.
- Stasiak A., *Obszar jako produkt turystyczny*, [w:] *Konkurencyjność polskiego produktu turystycznego na rynku krajowym i zagranicznym*, K. Pieńkos (red.), WSE, Warszawa 2005.
- Stasiak A., *Strategie rozwoju produktu turystycznego obszaru*, [w:] *Polityka turystyczna*, red. A. Panasiuk, Wyd. Fundacja na rzecz US, Szczecin – Kopenhaga 2005.
- Stasiak A., Włodarczyk B., *Produkt turystyczny – miejsce*, Turyzm, Wyd. UŁ, z. 1, 2003.
- Szultka S. (red.), *Klastry. Innowacyjne wyzwanie dla Polski*, IBnGR, Gdańsk 2004.

INNOVATIVE CLUSTER “HEALTH AND TOURISM” AS AN ELEMENT IN COOPERATION FOR THE BENEFIT OF THE DEVELOPMENT OF SPA TOURISM IN ŚWIĘTOKRZYSKIE VOIVODESHIP

Summary: Innovative cluster Health and Tourism “Spas – Pearls of Eastern Poland”, an element in cooperation for the benefit of the development of spa tourism in Świętokrzyskie and Podkarpackie Voivodeships, is presented in the study. The cluster, an original idea of integrated management of the area, is a spatial concentration of enterprises, institutions and organisations which are connected by a well-built network of relations based on common development trajectory (e.g. technological, common target markets etc.) which both compete and cooperate in some aspects of their activity. In Poland, clusters are an important element of regional and transregional policy, an effective tool for supporting regional development which permanently increases competitiveness and innovative character of local economy.